

ÜNİTER DEVLET

Prof. Dr. Hasan Tahsin Fendoğlu
Anayasa Hukukçusu

Çeşitli gruplar tarafından hazırlanan anayasa taslaklarında/görüşlerinde üniter devlet konusunda farklı şeyler söylenmektedir. Biz burada on iki kadar ayrı taslağın/görüşün üniter devlet kavramı hakkındaki düşünceleri üzerinde duracağız. Özbudun, TBB, Mazlum-der, TÜSİAD, TESEV, SDE, TÖÜ, AÇG (Anayasa Çalışma Grubu) ile AK Parti, CHP, MHP ve BDP'nin Seçim Beyannamelerindeki üniter devlet konusundaki görüşlerini irdelemeye çalışacağız. **Anayasal vatandaşlık** ve **anadille eğitim** ise bu yazınının kapsamı dışında olup ayrı bir araştırma konusudur.

Ergun Özbudun'un Anayasa Önerisinde Üniter Devlet. 1876 anayasasının birinci maddesine göre **devlet** ülkesiyle bir bütündür. 1961 anayasası buna "milletiyle de" de ibaresini eklemiştir. Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü düzenleyen hüküm, Osmanlı Devletinin son dönemlerinden itibaren yaşanan siyasî gelişmelere doğal bir tepki olarak şekillenmiştir.¹ Devletin ülkesiyle bölünmez bütünlüğünü ifade eden **1876** Anayasasının ilk maddesi, Cumhuriyet döneminde ulus-devletin inşasıyla birlikte milletin bütünlüğünü de içine alacak şekilde genişletilmiştir.

Bölünmez bütünlük ilkesinin anayasal boyut kazanması 1961 Anayasasının "**Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür**" hükmüne yer veren 3 üncü maddesiyle başlamıştır.

Bölünmez bütünlük ifadesi başka ülke anayasalarında da mevcuttur. Örneğin **Fransa** anayasasının 1 nci maddesine göre "**Fransa bölünmez, laik, demokratik ve sosyal cumhuriyettir**". **Fransa** anayasasının 5 nci maddesine göre Devlet başkanının görevi Fransanın toprak bütünlüğünü korumaktır. **İspanya** anayasasının 2 nci maddesine göre İspanya ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür, devlet, bölgelerin özerklik hakkını tanır. Bu madde, **İspanyolların ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün anayasanın temelini teşkil ettiğini** vurgulamaktadır. "**Anayasa, İspanyol Milletinin çözülmez birliği, bütün İspanyolların ortak ve bölünmez vatanı üzerine inşa edilmiştir; onu meydana getiren milliyetlerin ve bölgelerin özerklik hakkını ve aralarındaki dayanışmayı tanır ve güvence altına alır.**"

AIHS'nin 10 ncu maddesine göre de toprak bütünlüğü, ifade özgürlüğünü sınırlayan bir nedendir.

Ancak bu ifadeler **farklılıkları dışlamanın veya bastırmanın gerekçesi** olamaz. Üniter devlet, bir arada yaşamının iradesi olarak anlaşılmalıdır. AB anayasal düzeninin temel felsefesi olan "**çeşitlilikte birlik**" ilkesi kabul edilebilir. Esasen "**siyasi çoğulculuk**" ilkesi demokrasinin olmazsa olmaz şartıdır. Bu ilke, şiddet ve baskı kullanarak üniter devlet ilkesini bozmayı meşru göstermez. Şiddet ve baskı aracı ile üniter yapı bozulamaz.

¹ 1876 Kanunu Esasisinin ilk maddesi şu şekildedeydi: "**Devleti Osmaniye memalik ve kıtaati hazırayı ve eyalatı mümtâzeyi muhtevi ve yekvücut olmakla hiç bir zamanda hiç bir sebeple tefrik kabul etmez.**"

Bu taslağın **3 ncü maddesi** şöyledir; *”(1) Türkiye Cumhuriyeti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.”* Taslağın idarenin kuruluşu ile ilgili **92 nci maddesine göre**, *“(1) İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. (2) İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. (3) Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur.”* Bu maddenin gerekçesinde şu söylemler öne çıkmaktadır; *“... (İ)darî teşkilâtlanmadaki bütünlüğün mutlaka her idarî görevin merkezden yerine getirileceği, diğer bir deyişle **bütün devlet fonksiyonlarının merkeziyetçi bir yapı içinde icra edileceği düşünülmemelidir. Devletin yerine getirmekle yükümlü olduğu görevlerin nicelik ve nitelik itibariyle ciddi artışlar gösterdiği günümüz dünyasında, pek çok görevin merkezî idarenin dışındaki kurum ve kuruluşlarca yerine getirilmesi zorunludur. Bu nedenle, belli bir kamu hizmetinin yerine getirilmesini ülke çapında gerçekleştirecek özerk birimler ile belli bir yörenin ihtiyaçlarını doğrudan o yöredeki insanların katılımı ile karşılayacak idarî kurum ve kuruluşlara ihtiyaç vardır.** Bu bakımdan, merkezî idare ile onun dışındaki hizmet yerinden yönetim kuruluşlarını ve mahallî idareleri, kamu tüzel kişiliği ilkesine uygun olarak, **yerinden yönetimi mümkün kılacak biçimde yapılandırmak gerekmektedir.**”*

Bu taslağın merkezi idareden bahseden **95 nci maddesine göre**; *“(1) Türkiye, merkezî idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır. (2) İllerin idaresi, yetki genişliği esasına dayanır. (3) Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilâtı kurulabilir. Bu teşkilâtın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.”* Bu maddenin gerekçesinde şöyle denilmektedir; *“Kaynağı çok eskiye uzanan ve Türkiye'nin tarihî birikiminde önemli bir yeri bulunan kamu idaresinde **merkeziyet ilkesi**, en önemli yönüyle, merkezî idarenin Başkent ve taşra teşkilâtı arasındaki **hiyerarşik ilişkiyi** ifade etmektedir. Bu ilişkinin en önemli dezavantajlarından biri, tüm yetkilerin Başkentte toplanmasından kaynaklanan ve idarenin işleyişini güçleştiren ve ağırlaştıran usullerin varlığıdır. Bunu aşabilmek için il idaresinde yetki genişliği ilkesi, eski Anayasalarımızda olduğu gibi korunmuş ve ayrıca merkezî idarenin ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara ve kamu hizmetlerinin görülmesinde, verimlilik ve uyumu hedefleyerek yeni yönetim birimleri oluşturmaya anayasal dayanak sağlanmış olmaktadır.”*

Bu taslağın yerel idareden bahseden **96 nci maddesine göre**; *“(1) Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının müşterek mahallî ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirlenen, karar organları seçimle oluşan kamu tüzelkişileridir.(...) (5) Merkezî idare, mahallî idareler üzerinde, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde **idarî vesayet** yetkisine sahiptir. (6) Mahallî idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezî idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. (7) Mahallî idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır ve bu amaçla gerekli düzenlemeler yapılır.”* Bu maddenin gerekçesinde şöyle denilmektedir; *“1876 Kanunu Esasından beri yerleşmiş olan ve sosyolojik bir varlık kazanmış bulunan mahallî idarelerin, aynı zamanda çağdaş kamu idaresinde demokratik geleneğin temellerini de oluşturduğu bilinmektedir. **Madde, bu tarihî ve sosyolojik gerçekliği yeniden düzenlerken eski anayasalarımızdaki esasları, bazı ifade zayıflıklarını gidermiş olmakla beraber korumuştur.** (...) Son fıkrada mahallî idarelere kendi gelir kaynaklarını oluşturma imkânı vermeye açık ve dolayısıyla daha geniş bir ademi merkeziyet alanı sağlamak amaçlanmıştır.”*

Netice olarak; Özbudun taslağında yerel yönetimlerin güçlendirilmesi konusunda göze çarpan noktalar şunlardır;

- 1. Asıl olan merkezden yönetim, istisna olan ise yerel yönetimlerdir.*
- 2. Bütün devlet fonksiyonlarının merkeziyetçi bir yapı içinde icra edileceği düşünülmemelidir.*
- 3. Devletin yerine getirmekle yükümlü olduğu pek çok görevin merkezi idarenin dışındaki kurum ve kuruluşlarca yerine getirilmesi zorunludur. Bu nedenle, belli bir kamu hizmetinin yerine getirilmesini ülke çapında gerçekleştirecek özerk birimler ile belli bir yörenin ihtiyaçlarını doğrudan o yöredeki insanların katılımı ile karşılayacak idarî kurum ve kuruluşlara ihtiyaç vardır. Yerel yönetimler de vergi tarh, tahakkuk ve tahsil edilenler için alt-üst limitler arasında vergide değişiklik yapabilir (md. 41/4).*
- 4. Yerinden yönetimi yeniden yapılandırmak gerekmektedir.*
- 5. 1876 Kanunu Esasından beri yerleşmiş olan mahallî idarelerin, aynı zamanda çağdaş kamu idaresinde demokratik geleneğin temellerini de oluşturduğu bilinmektedir. Son fıkrada mahallî idarelere kendi gelir kaynaklarını oluşturma imkânı vermeye açık ve dolayısıyla daha geniş bir **ademi merkeziyet** alanı sağlamak amaçlanmıştır.*

Türkiye Barolar Birliği'nin (TBB) Önerisinde Üniter Devlet. Türkiye Barolar Birliği'nin (TBB) hazırladığı (**Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisi**, Ankara, Kasım 2007, Geliştirilmiş Gerekçeli Yeni Metin, 4 ncü Baskı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları isimli taslağın 138 ve 139 ncu maddelerinde 1982 anayasasınının 126 ve ilgili maddelerindeki hükümleri korumuştur.

TBB'nin merkezden yönetimi düzenleyen 138nci maddesine göre, "Türkiye, merkezden yönetim kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik koşullara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illere, iller de diğer aşamalı bölümlere ayrılır. İllerin yönetimi, **yetki genişliği** esasına dayanır. Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan **merkezden yönetim örgütü** kurulabilir. Bu örgütün görev ve yetkileri kanunla düzenlenir." Bu metinle 1982/ m. 126 metni anlam itibarıyla aynen korunmuştur. TBB'nin **yerel yönetimlerden söz eden 139 ncu maddesine göre,** "Yerel yönetimler; il, belde veya köy halkının ortak yerel gereksinimlerini karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzelkişileridir. Yerel yönetimler ülke bütünlüğüne, coğrafya durumuna, ekonomik koşullara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre kanun ile oluşturulacak birimlerdir. (...). Merkezden yönetimin, yerel yönetimler üzerinde; yerel hizmetlerin Anayasaya ve yönetimin bütünlüğü ilkesine uygun biçimde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, kamu yararının korunması ve yerel gereksinimlerin gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunla belirtilen ilke ve yöntemlere göre **gözetim yetkisi vardır.** Yerel yönetimlere ve birliklerine **görevleriyle orantılı gelir kaynakları** sağlanır. Yerel yönetim ve birliklerin her türlü akçalı kaynağının kullanılmasında **saydamlığın sağlanması** amacıyla, gelir ve giderlerinin kullanılmasını denetleyecek kurum ve denetleme usulleriyle ilgili hususlar kanunla düzenlenir." Sonuç

itibariyle, TBB Raporunda mevcut 1982 Anayasasının ötesinde fazla bir yerel yönetim güçlendirmesi görülmektedir.

MAZLUMDER'in önerisinde Üniter Devlet (Ekim 2010). “Devletin aşırı merkezîyetçi-bürokratik yapısı küçültülmelidir. Atanmışların seçilmiş yerel idareler üzerindeki **vesayetine son** verilmelidir”. Adem-i merkezîyetçi bir yapı oluşmalı, “yerel yönetimlerin mali ve idari yetkileri artırılmalıdır” (s. 4) denilmektedir.

TÜSİAD'ın Anayasa Önerisinde Üniter Devlet. İlk anayasa taslağını **19 yıl** önce kamuoyu ile paylaşan **TÜSİAD** Raporuna (**Mart-2011**) göre, üniter devlet ilkesi esnetilmeli ve **bölgeli devlet yapısı** tartışılmalıdır. Avrupa Konseyinin Yerel Yönetim Özerklik Şartı'na konulan çekinceler kaldırılmalıdır. Ulusal Azınlıklara ilişkin Çerçeve Sözleşmesi ve Bölgesel ve Yerel Diller Şartı onaylanmalıdır. Bölgenin vergilendirilmesiyle bölgenin gelirleri karşılanabilir. (TÜSİAD, “**Yeni Anayasa Yuvarlak Masa Toplantıları Dizisi: Yeni Anayasanın Beş Temel Boyutu**”, İstanbul, Mart 2011).

Bu Rapora göre, “Demokrasinin yerel düzeyde güçlendirilmesi gerekmektedir.” “Yerleşmenin artırılması koşuluyla üniter yapının güncel ihtiyaçlara cevap verebilmesi mümkün olsa da üniter devlet ilkesinin esnetilmesi ile ortaya çıkan **bölgeli devlet yapısı** da tartışılabilir” (s. 22). “... (H)arcamaların merkezi hükümet ve yerel birimler arasındaki paylaşım oranı, valilerin il özel yönetimlerindeki etkisi, **kalkınma ajanslarının** özerkliği gibi konuların anayasal değişiklik olmadan da gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir (s. 28). “Yerel yönetimler reformu, Avrupa Konseyi'nin **Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı, Ulusal Azınlıklara İlişkin Çerçeve Sözleşme ve Bölgesel ve Yerel Diller Şartı** temel alınarak gerçekleştirilmelidir. Bu kapsamda Yerel Yönetim Özerklik Şartına koyulmuş olan çekinceler kaldırılmalı, **Ulusal Azınlıklara İlişkin Çerçeve Sözleşme ile Bölgesel ve Yerel Diller Şartı** onaylanmalıdır” (s. 28). “.. (Y)erel yönetimlerde **şeffaflık ve hesap verebilirlik** pozisyonu geliştirilmelidir”. (s. 28). “Yerel yönetim reformu kapsamında yerel birimler, nüfusun sosyolojisi ve coğrafi dağılımı göz önünde bulundurularak birkaç ilin birleşmesinde meydana gelecek bölgeler şeklinde düzenlenebilir. Kalkınma ajansları güçlendirilerek bölge idarelerine bağlı olarak faaliyetlerini sürdürebilir, il valilerinin yetkileri kısılanabilir” (s. 28). “Bölgelerin gelirleri, ... bölgenin vergilendirilmesiyle... karşılanabilir ve birçok hizmet ... belirli ölçülerde bölge idaresine bırakılabilir” (s. 28). “... (O)mbudsmanlık müessesesi içinde de yerel yönetimlerden sorumlu bir birim oluşturularak bu kuruma etkinlik kazandırılabilir (s. 29).

TÜSİAD Raporunda öne çıkan noktalar şunlardır;

- 1. Üniter** devlet ilkesinin esnetilmesi ile ortaya çıkan **bölgeli devlet yapısının** tartışılmasını talep etmiştir.
- Anayasa değişikliğine gerek olmadan da bazı konularda yerel yönetim reformu yapılabileceği belirtilmiştir.
- Avrupa Konseyi'nin **Yerel Yönetim Özerklik Şartı'na** (YYÖŞ) konulan çekinceler kaldırılmalı, **Ulusal Azınlıklara İlişkin Çerçeve Sözleşme** (UAİÇS) ve **Bölgesel ve Yerel Diller Şartı** (BYDŞ) onaylanmalıdır.
- Yerel yönetimler **şeffaf ve hesap verebilir** olmalıdır.
- Yerel birimler, nüfusun sosyolojisi ve coğrafi dağılımı göz önünde bulundurularak birkaç ilin birleşmesinde meydana gelecek bölgeler şeklinde düzenlenebilir.
- Bölgelerin gelirleri, bölgenin vergilendirilmesiyle karşılanabilir ve birçok hizmet belirli ölçülerde bölge idaresine bırakılabilir.

7. Ombudsmanlık Kurumu içinde de yerel yönetimlerden sorumlu bir birim oluşturularak bu kuruma etkinlik kazandırılabilir.

Sonuç olarak TÜSİAD Raporu üstü örtülü olarak bölge sistemini (bölge devlet yapısı) savunmakta, idari ve mali özerkliği öngörmekte, bölgelerin vergi koymak ve toplamak konusunda yetkili olmasını teklif etmekte ve bunun yöntemini açıklamaktadır. TÜSİAD Avrupa Konseyi'nin 2 sözleşmesinin (UAIÇS ve BYDŞ) imzalanmasını, birine (YYÖŞ) koyulan çekincenin de kaldırılmasını teklif etmektedir.

TESEV'in Anayasa Önerisinde Üniter Devlet. Nisan 2011 tarihinde İstanbul'da kamuoyuna açıklanan **TESEV** Anayasa Komisyonu'nun "**Türkiye'nin Yeni Anayasasına Doğru**" isimli raporuna göre, "Türkiye'de devletin hali hazırdaki siyasi-idari örgütlenmesi demokratik dünyada artık örneği bulunmayan, son derece merkezîyetçi bir özellik taşımaktadır." (s. 8). "Yerel demokrasi günümüz demokrasi anlayış ve uygulamasının ayrılmaz bir parçasıdır" (s. 31). "Yerel yönetim makamlarının yerel düzeydeki ana yönetim birimleri haline getirilmeleri –başta vali ve kaymakam olmak üzere- merkezi idareyi temsil eden makamların yetkilerinin azaltılmasını ve bu arada onların yerel yönetim birimleri üzerindeki "vesayet" yetkilerinin kaldırılmasını gerektirmektedir" (s. 31). "Yerel demokratik yönetim birimlerinin karar yetkisinin **bayındırlık, tarım** ve kısmen kolluk ve eğitim hizmetlerini de kapsamaları gerekir. Tersinden belirtmek gerekirse, **adalet ve savunma** hizmetleri ile ulusal nitelikteki **kolluk** hizmetlerinin sunumu merkezi idarenin yetkisinde kalmalı, eğitim ise ulusal düzeydeki **eğitimi** ikame etmeyecek ancak bölgesel ihtiyaçların gerekliliklerini de gözetecek şekilde esnek bir yapıya kavuşturulmalıdır." (s. 31-32).

TESEV Raporunda öne çıkan noktalar şunlardır;

1. Yerel demokrasi günümüz demokrasi anlayış ve uygulamasının ayrılmaz bir parçasıdır.
2. Merkezi idareyi temsil eden makamların yetkileri azaltılmalı ve **yerel yönetim birimleri üzerindeki "vesayet" yetkileri kaldırılmalıdır.**
3. **Yerel yönetim birimlerinin karar yetkisi bayındırlık, tarım ve kısmen kolluk ve eğitim hizmetlerini de kapsamaları gerekir.**
4. **Adalet ve savunma hizmetleri ile ulusal nitelikteki kolluk hizmetleri merkezi idarenin yetkisinde kalmalıdır.**
5. **Eğitim** konusunda ise, ulusal düzeydeki eğitimi ikame etmeyecek ancak bölgesel ihtiyaçların gerekliliklerini de gözetecek şekilde esnek bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Sonuç olarak TESEV Raporu, TÜSİAD Raporu gibi; yerel yönetimlerin güçlendirilmesini, merkezi yönetimin yerel yönetim üzerindeki vesayetinin kaldırılmasını, merkezi yönetimin sadece adalet, milli savunma ve kolluk hizmetlerini kapsamalarını önermektedir. TESEV Raporu, TÜSİAD Raporu kadar detay vermese de, benzeri konuları önermektedir. TESEV'in, TÜSİAD'a göre, merkezi yönetimin yetkisini, yerel yönetimlere göre daha çok kısıtığını rahatlıkla belirtebiliriz.

SDE'nin Anayasa Önerisinde Üniter Devlet. TESEV Raporundan bir ay sonra Mayıs 2011'de SDE tarafından hazırlanan "Vesayetsiz ve Tam Demokratik Bir Türkiye İçin İnsan Onuruna Dayanan Yeni Anayasa" (Ankara, Mayıs 2011) isimli rapora göre, "Cumhuriyetin kurucu kadroları, merkezîyetçi bir devlet anlayışını benimsemişler ve yerel yönetimlerin idari ve mali özerkliğe sahip olmalarını

kabullenememişlerdir” (s. 31). “Türkiye’de devlet örgütlenmesinin **halka yakınlık ve yerellik** ilkesine dayanacağına ilişkin bir düzenleme yeni anayasanın **genel ilkeler** bölümüne konulmalıdır” (s. 32). “(Y)erinden yönetimin **esas**, merkezi yönetimin **istisna** olduğu ilkesi anayasada yer almalıdır” (s. 32). “Yerinden yönetim kurum ve kuruluşlarının sahip oldukları yetkilerini kullanabilmelerine izin verecek mali olanaklara ve **mali özerkliğe** kavuşturulmaları gerekir” (s. 32). “... (M)ali sistemler, sınırlı alanlarda **vergi koyma yetkisi** de dâhil olmak üzere çeşitlilik ve esneklik göstermelidir” (s. 32). “Yerel yönetimlerin bölgesel ve **uluslararası işbirliği** yapma olanakları geliştirilmelidir” (s. 33).

SDE Raporunda öne çıkan noktalar şunlardır;

- 1. İdari özerkliğe** teğet geçilmiş ama **mali özerklik** ısrarla talep edilmiştir.
- 2. Sınırlı da olsa halen TBMM’e ait olan (1982/74) vergi koyma yetkisinin** yerel yönetimlere tanınması talep edilmiştir.
- 3. Yerel yönetimin asıl,** merkezi yönetimin **istisna** olduğu belirtilmiş ve bu tür bir düzenlemenin yeni anayasanın **genel ilkeler** bölümüne konulması istenmiştir.
- 4. Yerel yönetimlerin bölgesel ve uluslararası işbirliği yapma imkânlarının geliştirilmesi** talep edilmiştir.

SDE Raporu, TÜSİAD Raporundan farklı olarak sadece mali özerklik önermekte, ama merkezi yönetimin istisna olduğunu belirtmekle de zımnen üniter devlet yerine bölgesel devlet modelini benimsemektedir. Bu açıdan TÜSİAD ve TESEV Raporu ile SDE Raporu arasında üniter devlet anlayışı konusunda bir fark olduğu söylenemez. Bununla birlikte, üniter devlet konusunda TÜSİAD ve TESEV raporlarının daha detaylı olduğu belirtilebilir.

AÇĞ önerisine göre, merkezin yetkilerinin öneli bir bölümü yerel yönetimlere dağıtılmalıdır (s. 21).

TOÜ Anayasa önerisine göre, idarenin yapısı şöyle olmalıdır; “Devletin federal değil üniter olduğu açıkça vurgulanmalı ancak idare ülkenin siyasi bütünlüğüne zarar vermeyecek şekilde yerellik ilkesine göre (...) yapılandırılmalıdır.” “valilerin siyasi partilerle ilişkilendirilmeksizin ve çift dereceli seçimle işbaşına gelmesi sağlanmalıdır”.

Siyasal parti seçim beyannamelerinde üniter devlet. İktidar Partisi’nin (**AK PARTİ**) hayata geçirdiği ve “Milli Birlik ve Kardeşlik” adını verdiği Demokratik Açılım ile Ana Muhalefet Partisi’nin “Toplumsal Mutabakat ve Milli Bütünleşme Projesi” dediği projeler arasında benzerlikler vardır. İktidar Partisi, şiddetin sona ermesini, terörün tasfiyesini isterken, Ana Muhalefet ayrılıkçı olanlara karşı, ayrılıkçı olmayan Kürt kökenli vatandaşların arasını ayırmak ve terörü marjinalize etmek istemektedir. İktidar Partisi devletin herkese eşit muamele etmesini her birinin haklarını, kimliklerini ve kültürlerini geliştirme fırsatı vermeyi öngörürken, Ana Muhalefet Partisi tüm vatandaşların haklarını aramalarını ve eşit vatandaş olmalarını öngörmektedir. Her iki parti de terörün kaynaklarını kurutmayı hedeflemektedir. Yine her iki parti de **AB**’e uyumlu standartlara uygun davranılmasını öngörmektedir.

İktidar Partisinin (**AK Parti**) 2002 Seçim Beyannamesinde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve “Yerel Yönetim Özerklik Şartı” konusunda olumlu ifadeler bulunmaktadır.

Ana Muhalefet Partisi'nin (**CHP**) 2011 Genel Seçim Beyannamesi'nde de "**Yerel Yönetim Özerklik Şartı**"na konulan çekincelerin kaldırılacağı, üniter devlet içerisinde yerel yönetim reformu yapılacağı, gelirlerinin artırılacağı belirtilmektedir.

MHP ise bütün bu oluşumların karşısında olacağını Seçim Beyannamesi'nde belirtmektedir.

BDP ise, ülkenin sosyo-ekonomik durumuna göre, 20-25 özerk bölgesel yönetim olacağını bağımsız milletvekilleri aracılığıyla deklere etmektedir.

Sonuç olarak, bu yazıda, 12 anayasa taslağı veya görüşünde (**Özbudun, TBB, Mazlum-der, TÜSİAD, TESEV, SDE, TÖÜ, AÇG ile AK Parti, CHP, MHP ve BDP**) üniter devlet konusunu işlemeye çalıştık. Raporların görüşlerini yukarıda ifade ettik. **TBB** ve **MHP**'nin Anayasa önerisinin/görüşünün, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi konusunda, mevcut 1982 Anayasasına benzer hükümler getirdiği söylenebilir. **BDP** dışında kalan tüm taslakların/raporların ise yerel yönetimlerin güçlendirilmesi konusunda –yukarıda belirtildiği gibi- benzeri hükümler getirdikleri belirtilebilir. **BDP**'nin görüşleri belirtildiği gibi farklıdır. İktidar Partisi (**AK PARTİ**) ve **CHP**, yerel yönetimlerin güçlendirilmesini desteklerken, **MHP** bu duruma soğuk yaklaşmaktadır.

Alıntı (İktibas) Konusunda Açıklamalar

Bu çalışmadan yapılacak alıntılarda (iktibaslarda) 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesinde öngörülen şu şartlara uyulmalıdır: **(1)** İktibas, bir eserin "*bazı cümle ve fıkralarının*" bir başka esere alınmasıyla sınırlı olmalıdır (m.35/1). **(2)** İktibas, maksadın haklı göstereceği bir nispet dâhilinde ve münderecatını aydınlatmak maksadıyla yapılmalıdır (m.35/3). **(3)** İktibas, belli olacak şekilde yapılmalıdır (m.35/5) [Bilimsel yazma kurallarına göre, aynen iktibasların tırnak içinde verilmesi ve iktibasın üç satırdan uzun olması durumunda iktibas edilen satırların girintili paragraf olarak dizilmesi gerekmektedir]. **(4)** İktibas ister aynen, ister mealen olsun, eserin ve eser sahibinin adı belirtilerek iktibasın kaynağı gösterilmelidir (m.35/5). **(5)** İktibas edilen kısmın alındığı yer belirtilmelidir (m.35/5).

Ayrıca Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 18 Şubat 1981 tarih ve E.1980/1, K.1981/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına göre kararına göre, "iktibas hususunda kullanılan eser sahibinin ve eserinin adı belirtilse bile eser sahibi, haksız rekabet hükümlerine dayanarak Borçlar Kanununun 49. maddesindeki koşulların gerçekleşmesi halinde manevi tazminat isteyebilir". Bu sayfaya izin almadan link verilebilir. Ancak, bu web sayfası, önceden izin alınmaksızın ne suretle olursa olsun, kopyalanamaz, çoğaltılamaz, tekrar yayımlanamaz, dağıtılamaz, başka intent sitelerine metin olarak konulamaz.

Yukarıdaki şartlara uygun olarak alıntı yapılırken bu çalışmaya şu şekilde atıf yapılması önerilir:

FENDOĞLU, Hasan Tahsin, " ÜNİTER DEVLET" (20.06.2011)

<http://www.hasantahsinfendoglu.com> / <http://www.sde.org.tr/>